
schonken aan Van Raalte als afgescheiden predikant. De Kamper kerkhistoricus Hommo Reenders poogde hem ‘meer een eigen gezicht te geven’ temidden van zijn collega-predikanten.³¹ Hij slaagde daarin. Van Raaltes verzet tegen conservatisme en lijdelijkheid onder de afgescheidenen en zijn grote solidariteit met hen maakten zijn jaren onder de Nederlandse afgescheidenen en onder zijn collega-predikanten ‘erg moeilijk’. Zo moeilijk, dat hij naar hereniging met alle gereformeerde belijders bleef haken, zo blijkt uit een adres dat hij in 1842 aan de hervormde synode richtte. Zijn aansluiting bij de Reformed Church acht jaar later kwam niet uit de lucht vallen.³² Van Raalte werd door Reenders zakelijk beschreven en meer tot zijn historische proporties teruggebracht dan in de heroieke herinnering aan zijn kerkelijke en maatschappelijke activiteiten wel gebeurd was. Eenzelfde benadering komt ook in de Verenigde Staten naar voren, waar men ook tracht te onderscheiden tussen de mythe die zich in de loop van de geschiedenis van de herinnering aan Van Raalte heeft gevormd en de feiten die de bronnen voor de beeldvorming aandragen.³³ Er is geen behoefte meer aan identificatie met Van Raalte of zijn kerkelijke en maatschappelijke activiteiten. De identiteit van de huidige onderzoeker en lezer is niet meer met hem verbonden. Een open vraag is welke gevolgen dit heeft voor de herinneringscultuur inzake hem.

Samenvattend kunnen we zeggen dat de herinnering in Nederland aan Van Raalte aanvankelijk vooral zijn rol in de Afscheidingsbeweging betrof. Hij is na tien jaar predikantschap in de afgescheiden kerk weggetrokken naar Amerika en van de leidende rol die hij daar als predikant op zich nam in de samenleving was aanvankelijk weinig bekend in zijn oude vaderland. Men wist vooral van de kerkelijke verdeeldheid onder de gereformeerde emigranten. Toen tegen het einde van de negentiende eeuw meer kennis beschikbaar kwam over Van Raaltes rol als pionier en leider verdrong dit beeld de aandacht voor de kerkelijke verwikkelingen. Van Raalte werd beschreven als een held die de wilde natuur had bedwongen en een calvinistische samenleving had gesticht. De wetenschappelijke publicaties over de emigratie uit de eerste helft van de twintigste eeuw bevestigden Van Raaltes positieve naam, maar nuanceerden het geromantiseerde beeld van hem en zijn gemeenschap. Laatstgenoemd beeld kreeg door de omvangrijke naoorlogse emigratiestroom naar Noord-Amerika weer een impuls in literaire en populaire publicaties. De recente wetenschappelijke geschiedschrijving is bedacht op de wisselingen in de beeldvorming in de herinneringscultuur rondom Van Raalte en tracht hem nadrukkelijker op grond van bronnenonderzoek in zijn historische context te plaatsen. Het gevolg is dat er een genuanceerder beeld is ontstaan van Van Raalte, waarin

³¹ H. Reenders, ‘Albertus C. van Raalte als leider van Overijsselse afgescheidenen’, in: Freek Peereboom, H. Hille en H. Reenders (red.), *Van scheurmakers, onruststokers en geheime opruijers...* *De Afscheiding in Overijssel* (Kampen 1984) 143.

³² Jasper Vree Azn., ‘The Dominating Theology within the Nederlandse Hervormde Kerk after 1815 in its Relation to the Secession of 1834’, in: George Harinck & Hans Krabbendam (eds.), *Breaches and Bridges. Reformed Subcultures in the Netherlands, Germany, and the United States* (Amsterdam 2000) 42-43.

³³ Zie: Michael J. Douma, ‘Memory and the Myth of Albertus C. Van Raalte. How Holland, Michigan, Remembers its Founding Father’, *Michigan Historical Review* 36, nr. 2 (Fall 2010) 37-62.